

Məlum olduğu kimi, 2019-cu il aprelin 3-də Azərbaycan Prezidenti tərəfindən "Məhkəmə-hüquq sistemində islahatların dərinləşdirilməsi" haqqında Fərman imzalanıb. Ədliyyə naziri, Məhkəmə-Hüquq Şurasının sədri Fikrət Məmmədov AZƏRTAC-a müsahibəsində fərmanın icrası üzrə görülən işlər barədə fikirlərini bölüşüb.

— Fikrət müəllim, ilk növbədə, dövlətimizin başçısının ictimaiyyətdə böyük maraq doğuran və məhkəmə fəaliyyəti ilə bağlı həlli vacib bir çox məsələləri, yenilikləri özündə ehtiva edən məhkəmə-hüquq islahatlarının dərinləşdirilməsinə dair fərmanın əsas məqsədi və rolunu barədə fikirlərinizi bilmək istərdik.

— Hər bir demokratik cəmiyyətdə müstəqil məhkəmə hakimiyyəti müstəsna rol oynayır. Demokratik hüquqi dövlət quruculuğu yolunu tutmuş ölkəmizdə əsas ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulmuş məhkəmə-hüquq islahatları möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə uğurla davam və inkişaf etdirilib, ədalət mühəkiməsinin səmərəliliyinin artırılması, məhkəmələ müraciət imkanlarının və əlçatanlığın genişləndirilməsi məqsədilə mühüm qərarlar qəbul olunur, ardıcıl tədbirlər görülür.

Şübhəsiz ki, ədliyyə və məhkəmə sisteminin inkişafı ötən dövrdə respublikamızda həyata keçirilən hətərəfli islahatların real təzahürü kimi qiymətləndirilməlidir. Belə ki, bu gün Azərbaycan ictimai həyatın bütün sahələrində mühüm nailiyyətlərə imza atır. Dünya Bankının "Doing Business 2019" hesabatına əsasən ölkəmiz dünyada ən islahatçı on dövlətdən biri kimi müəyyən edilmişdir.

Dövlətimizin başçısının yeni prezidentlik dövrünə nəzər yetirəndə ölkəmizdə hətərəfli islahatların daha geniş vətət əldə edən şahidi oluruq. İnsanların rifahının yaxşılaşması, sosial vəziyyətlərin asan, şəffaf və vətəndaş məmnunluğu şəraitində göstərilməsi sahəsində Azərbaycan Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın təşəbbüsü ilə önəmli layihələrin gerçəkləşməsi xüsusi qeyd olunmalıdır.

Təbii ki, bu islahatlar ədliyyə orqanlarında, məhkəmə sistemində də yer keçə bilməzdi. 2019-cu il 3 aprel tarixli fərman dövlətimizin başçısının məhkəmə hakimiyyətinə verdiyi müstəsna əhəmiyyətin növbəti təzahürü olmaqla, bu sahədə həyata keçirilən məhkəmə-hüquq islahatlarının mühüm tərkib hissəsidir.

Fərmanın əsas məqsədi müasir dövrün tələblərinə cavab verən, cəmiyyətdə yüksək nüfuzla malik ədalət mühəkiməsinin formalaşdırılması prosesini sürətləndirməklə onun keyfiyyətini və səmərəliliyini yüksəltmək, bütövlükdə məhkəmə hakimiyyətinə ictimai etimad, əlçatanlığı və fəaliyyətində şəffaflığı artırmaqdır.

Ədliyyə və məhkəmə sisteminin gələcək inkişafının strateji prioritetlərini müəyyən edən bu fərman, həm də müstəsna əhəmiyyətə malik "yol xəritəsi" olmaqla proqram xarakterini daşıyır.

Fərman iqtisadi artımda mühüm əhəmiyyət daşıyan sahibkarlığın inkişafı, məhkəməyə müraciət imkanlarının daha da genişləndirilməsi, məhkəmə fəaliyyətinə müdaxilələrin qarşısının alınması, icraatın səmərəliliyinin artırılması və sürüdülməçiliyinin aradan qaldırılması, hakimlərin iş yükünün azaldılması və s. kimi problemlərin həlli istiqamətində qarşıya mühüm vəzifələr qoyub.

Həmin məsələlər təxirəsalınmadan Ədliyyə Nazirliyinin Kollegiyasında, Məhkəmə-Hüquq Şurasının geniş iclasında hətərəfli müzakirə edilərək konkret tədbirlər müəyyənləşdirilib. Eyni zamanda, Ədliyyə Nazirliyi, Məhkəmə-Hüquq Şurası, Ali Məhkəmə və Baş Prokurorluğun məsul vəzifəli şəxslərindən ibarət xüsusi işçi qrupu yaradılaraq qarşıya qoyulmuş məsələlər üzrə təhlillər aparılıb, beynəlxalq təcrübə öyrənilib, kompleks qanunvericilik, institusional və praktiki tədbirlər dair birgə təkliflər hazırlanıb, digər tədbirlər həyata keçirilib.

— Fərmanın icrası üzrə görülən işlər barədə bir qədər ətraflı məlumat oxucular üçün maraqlı olardı.

— Əvvəlcə, fərmanın aktuallığı və ictimai əhəmiyyəti nəzərə alınaraq bu mühüm sənəddən irəli gələn məsələlər, yeniliklər barədə hüquq ictimaiyyətinin, aidiyyəti qurumların, vətəndaş cəmiyyəti institutlarının yaxından iştirakı ilə geniş ictimai müzakirələrin keçirilməsi qeyd etmək istərdim. Belə ki, məhkəmə-hüquq islahatlarının əsas istiqamətləri, o cümlədən vətəndaşların, xüsusilə sahibkarların məhkəmələ müraciət etmə imkanının genişləndirilməsi, "Elektron məhkəmə" informasiya sisteminin tətbiqi barədə Amerika Ticarət Palatası, Sahibkarlar (İşgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyası, Dünya Bankı ilə birgə cəmiyyətin müxtəlif təbəqələri, biznes dairələri, diplomatik korpusun nümayəndələri və s. üçün geniş ictimai tədbirlər — konfranslar, forumlar və təqdimatlar keçirilib.

Nazirlik tərəfindən belə tədbirlər sahibkarların iştirakı ilə bölgələrdə, o cümlədən Gəncədə və Lənkəranda da təşkil olunub.

Bildirməliyəm ki, bu tədbirlər qarşıda duran vəzifələrin icrasında

ictimai fikrin öyrənilməsi, vətəndaş cəmiyyəti nümayəndələrinin təkliflərinin nəzərə alınması baxımından olduqca əhəmiyyətlidir.

Fərmanla verilmiş tapşırıqların icrası çərçivəsində qeyd etdiyim birgə işçi qrupu tərəfindən qısa müddətdə 40-dək normativ aktın layihələri işlənib hazırlanıb.

Həmin layihələr əsasən sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı mübahisələrə baxacaq yeni ixtisaslaşmış məhkəmələrin yaradılması, məhkəmələrin fəaliyyətinə müdaxilənin qarşısının alınması mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsi, vahid məhkəmə təcrübəsinin

Azərbaycan Prezidentinin fərmanı məhkəmə hakimiyyətinə ictimai etimadın artmasına xidmət edir

pilot layihə qaydasında tətbiqi mümkün hesab olunub və bu barədə müvafiq təkliflər verilib.

Eyni zamanda, fərmanın icrası çərçivəsində məhkəmə ekspertizası fəaliyyətinin alternativ mexanizmləri, o cümlədən ekspertizanın öz qurumlar tərəfindən həyata keçirilməsi ilə bağlı qanunvericilik və mövcud təcrübə ətrafı təhlil olunub, bir sıra qabaqcıl Avropa dövlətlərinin təcrübəsi nəzərdən keçirilib, bəzi ölkələrdə özəl ekspertizaya fəaliyyətinin təşkili yerində öyrənilib.

Məhkəmə ekspertizası işinin beynəlxalq standartlar səviyyəsində müasirləşdirilməsi, ekspert rəyinin verilməsi müddətlərinin dəqiqləşdirilməsi, ekspertiza təyin edilməsi ilə bağlı tərəflərin hüquqlarının genişləndirilməsi, həmçinin ekspertizanın özəl qurumlar tərəfindən həyata keçirilməsi, bununla bağlı müvafiq lisenziyaların verilməsi və digər müxtəlif müddəalarla nəzərdə tutulan Qanun layihəsi hazırlanıb.

— Qeyd etdiyiniz kimi, mühüm yeniliklərdən biri sahibkarların məhkəmələ müraciət imkanlarının asanlaşdırılması və sahibkarlıqla bağlı mübahisələrə baxılması üçün ayrıca məhkəmənin təsis edilməsidir. Bu barədə daha ətraflı məlumat verməyinizi istərdik.

— Məhkəmələ əlçatanlığın yaxşılaşdırılması dövlətimizin başçısının daim diqqət mərkəzində olub. Bu problemi həll etmək və məhkəmələri insanlara, hüquqi şəxslərə yaxınlaşdırmaq üçün son dövrlər xeyli iş görüldü, məhkəmə sisteminin quruluşunda önəmli dəyişikliklər edildi.

Hələ 2007-ci ildə respublikamızın regionlarında apelyasiya və iqtisad məhkəmələri, 2011-ci ildə isə digər regional məhkəmələr, habelə insan hüquqlarının təminatında mühüm rol oynayan inzibati ədliyyə institutu yaradılıb, bütün bölgələrdə inzibati-iqtisadi məhkəmələr formalaşdırılıb.

Qeyd etməliyəm ki, məhkəmələrdə ixtisaslaşmanın aparılması bu gün bütün dünyada ədalət mühəkiməsinin səmərəliliyinin artırılması üzrə ən faydalı üsullardan biri hesab olunur. Ölkəmizdə bu da istiqamətdə zəruri addımlar atır. Məsələn, bu gün Bakı şəhərinin bütün və bəzi digər rayon (şəhər) məhkəmələrində cinayət və mülki sahədə işlərə baxılma üzrə hakimlər arasında ixtisaslaşma aparılıb. Həmçinin yetkinlik yaşına çatmayanlar xüsusilə həssas təbəqə olduğundan onlar tərəfindən törədilən cinayətlərə baxılması üçün Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinə digər qərblər yaradılıb. Yəni, bu proses davam edir.

Xüsusilə də iqtisadiyyatımızın inkişafının bugünkü səviyyəsində sahibkarlıqla bağlı mübahisələrə baxılması işinin təkmilləşdirilməsi məqsədilə bu fəaliyyətə əlaqədar yeni ixtisaslaşmış məhkəmənin yaradılması artıq zamanın tələbi çəkilir.

Deməliyəm ki, sahibkarlıq fəaliyyəti ilə bağlı mübahisələrin həlli zamanı operativliyin təmin olunması məqsədilə dövlətimizin başçısının təşəbbüsü ilə ötən ilin dekabrında qanunvericiliyə əsaslı dəyişikliklər edildi, o cümlədən iqtisadi mübahisələr üzrə məhkəmə icraatının elektron qaydada, yalnız "Elektron məhkəmə" informasiya sistemi vasitəsilə aparılması müəyyən edildi.

Sahibkarlığın inkişafına, biznes mühitinin yaxşılaşmasına xidmət edən bu tədbirlərin davamı olaraq möhtərəm Prezident fərmanda sahibkarlıq fəaliyyəti ilə əlaqədar mübahisələrə baxan ayrıca məhkəmələrin yaradılması ilə bağlı məsələ müəyyənləşdirib. Eyni zamanda, sahibkarlıqla bağlı məsələlərin məhkəmələrdə daha operativ və səmərəli həllinin təmin edilməsi, məhkəmə icraatının effektivliyinin artırılması məqsədilə fərmanda mülki prosesual qanunvericiliyin kompleks şəkildə təhlil

edilməsi, qabaqcıl beynəlxalq təcrübə nəzərə alınmaqla onun təkmilləşdirilməsi ilə bağlı ali və apelyasiya məhkəmələri, Vəkillər Kollegiyası, Sahibkarlar (İşgötürənlər) Təşkilatları Milli Konfederasiyası, Ədliyyə, İqtisadiyyat və Vergilər nazirliklərinə tövsiyə və tapşırıqlar verilib.

Bununla əlaqədar beynəlxalq təcrübə öyrənilib, müxtəlif dövlətlərdə mövcud olan belə məhkəmə modelləri nəzərdən keçirilib və ölkəmiz üçün ən məqbul təcrübə seçilib.

Artıq qeyd etdiyim kimi, bu sahədə müvafiq qanunvericilik aktları qəbul edilib. Yeni qanunvericiliyə uyğun olaraq sahibkarların məhkəməyə müraciət imkanlarının asanlaşdırılması və bu sahədə işlərə daha çevik baxılmasının təmin edilməsi məqsədilə yeni ixtisaslaşmış məhkəmələr — kommersiya və ayrıca inzibati məhkəmələr təsis olunub. Azərbaycan Prezidentinin 2019-cu il 19 iyul tarixli sərəncamı ilə mövcud inzibati-iqtisadi məhkəmələr ləğv edilməklə Naxçıvan Muxtar Respublikasında, Bakı, Gəncə, Sumqayıt, Şirvan və Şakidə yeni Kommersiya və ayrıca İnzibati məhkəmələr yaradılıb. Hazırda dövlətimizin başçısının tövsiyə və tapşırıqlarına uyğun olaraq həmin məhkəmələrin yurisdiksiyasının müəyyən edilməsi, müvafiq bina, avadanlıq, digər təchizatı-texniki vasitələrlə təmin edilməsi, məhkəmə aparatlarının formalaşdırılması üzrə tədbirlər görülür.

Yeni məhkəmələrdə konkret sahədə dərין hüquqi bilik və təcrübəsi olan hakimlərin fəaliyyət göstərməsi nəzərdə tutulur. Bu da işlərə daha ixtisaslı, peşəkar baxılmasına, onların daha dolğun, hətərəfli araşdırılmasına şərait yaradacaqdır. Sahibkarlıq fəaliyyəti ilə əlaqədar olan mülki mübahisələrə yeni yaradılan kommersiya məhkəmələri, sahibkarların bütün dövlət qurumları, inzibati orqanlar ilə mübahisələrinə, o cümlədən vergi və gömrük ödənişləri, məcburi dövlət sosial sığorta haqlarının ödənilməsi ilə bağlı yaranan mübahisələrə isə inzibati məhkəmələr baxacaqdır.

2020-ci il yanvarın 1-dən fəaliyyətə başlayacaq kommersiya və inzibati məhkəmələr bu sahədə məhkəmə statistikasının təhlil edilməsində və məhkəmə təcrübəsinin öyrənilməsində də mühüm rol oynayacaq.

Yeni qanunvericiliyə uyğun olaraq sahibkarlıqla bağlı mübahisələr üzrə ixtisaslaşdırılmış məhkəmələrin yaradılması, habelə ali və apelyasiya məhkəmələrində müvafiq kollegiyaların təsis edilməsi, məhkəmə aidiyyəti üzrə mübahisələrin həllinin daha təkmil, yeni mexanizminin yaradılması ölkəmizdə sahibkarlığın inkişafına, biznes mühitinin yaxşılaşmasına, məhkəmələrdə sürüdülməçilik hallarının qarşısının alınmasına əlavə tökan olacaqdır.

— Hakimlərin müstəqilliyinin möhkəmləndirilməsi, onların fəaliyyətinə kənar müdaxilələrin qarşısının alınması da fərmanda əsas diqqət cəkən məqamlardandır.

— Bəli, məhkəmə sisteminin səmərəliliyi sözsüz ki, hakimlərin fəaliyyətinə çox asılıdır. Bu məqsədlə fərmanda, ilk növbədə, bütün məhkəmələrin sədrliyinə və hakimlərə tövsiyə edilib ki, məhkəmə hakimiyyətinin nüfuzunun artırılması və cəmiyyətdə məhkəmələrə etimadın möhkəmləndirilməsi üçün fəaliyyətlərində ədalət, qanunçuluq, qərəzsizlik, aşkarlıq, hər kəsin qanun və məhkəmə qarşısında bərabərliyi və ədalət mühəkiməsinin digər prinsiplərinə dönmədən riayət etsinlər.

Qeyd etməliyəm ki, məhkəmə hakimiyyətinin müstəqilliyi məsələsi bütün dövlətlərdə müstəsna əhəmiyyət kəsb edir. Müxtəlif, hətta inkişaf etmiş Avropa ölkələrində məhkəmə fəaliyyətinə kənar müdaxilələr və digər təzyiqli faktları

ciddi narahatlıq doğurur, bu sahədə mənfi meyillərin aradan qaldırılması yolları Avropa ədliyyə nazirliklərinin konfranslarında müstəqim müzakirə olunur.

Dövlətimizin başçısının tövsiyələrinə uyğun olaraq bu sahədə əlavə təsirli mexanizmlərin yaradılması, o cümlədən ədalət mühəkiməsinin həyata keçirilməsində maneə olmağa, kənar şəxslər tərəfindən məhkəmə fəaliyyətinə hər hansı təzyiqli və ya qeyri-qanuni təsir etməyə görə cəzaların sərələşdirilməsi, məhkəmə icraatına müdaxilənin və məhkəməyə hörmətsizlik göstərilməsinin yolverilməzliyi ilə bağlı müvafiq qanun layihəsi hazırlanıb.

Həmçinin hakimlərin fəaliyyətinə müdaxilə ilə bağlı özlərinin Məhkəmə-Hüquq Şurasına məlumat verməsi də belə halların qarşısının alınmasına yönələn əlavə vasitədir.

Bununla əlaqədar fərmanla verilmiş tövsiyələrə əsasən hakimlərin müstəqilliyinin təmin edilməsi, məhkəmələrin fəaliyyətinə müdaxilə və digər mənfi halların aradan qaldırılması ilə bağlı Məhkəmə-Hüquq Şurasında "Qaynar xətt" təşkil olunub və şuraya birbaşa və maneəsiz müraciət etmək imkanları yaradılıb.

Şübhəsiz ki, məhkəmə sisteminin daha səmərəli fəaliyyət göstərməsi, hakimlərin obyektivliyinin, qərəzsizliyinin, müstəqilliyinin təmin olunması üçün onların maddi təminatı da mühüm əhəmiyyət kəsb edir.

Məhz ona görə fərmana uyğun olaraq bu ərazidə "Məhkəmələr və hakimlər haqqında" Qanuna dəyişikliklər edilərək hakimlərin maddi təminatı əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşdırılıb, o cümlədən bütün hakimlərin aylıq vəzifə məaşları həcmində vəzifə məaşına əlavə ödənilməsi müəyyən edilmiş, digər təminatlar nəzərdə tutulub.

Eyni zamanda, məhkəmələrdə baxılan işlər üzrə dövlət rüsumunun dərəcələrinin verilmə iddiaların qiymətinə uyğun diferensiasiyası və həmin rüsumların müəyyən hissəsinin məhkəmə aparatı işçilərinin sosial müdafiəsinin gücləndirilməsinə də yönəldilməsi üzrə müvafiq layihələr hazırlanıb.

— Məhkəmə fəaliyyətinin təkmilləşdirilməsində hakimlərin məsuliyət hissəsinin artırılması, hər bir qanun pozuntusuna barışmaz münasibətlərin əsasıdır da az əhəmiyyət kəsb edir.

— Doğrudur. Dövlətimizin başçısının ədalət mühəkiməsinin səmərəliliyinin artırılması üzrə tapşırıqları bu sahədə fəaliyyətin yeni çağırışlara uyğun daha yüksək səviyyədə təşkil olunmasını şərtləndirir.

Məhkəmə-Hüquq Şurası tərəfindən hakimlərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi, icra intizamının möhkəmləndirilməsi, qanun pozuntusu, sürüdülməçilik və digər mənfi halların aradan qaldırılması üzrə ardıcıl tədbirlər görülür.

Paytaxtda və bölgələrdə bütün məhkəmə instansiyaları üzrə məhkəmə sədrliyinə və hakimlərin iştirakı ilə zona müsavirələri keçirilərək ədalət mühəkiməsinin səmərəliliyinin artırılması üzrə tədbirlər, məhkəmə fəaliyyətində mövcud problemlər, yol verilən nöqsanlar və onları doğuran səbəblər ətrafı təhlil olunur, mənfi halların yolverilməzliyi qəti şəkildə diqqətə çatdırılır.

Təkcə ötən il vətəndaşlarda haqlı narazılıq doğuran pozuntulara görə şura tərəfindən 14 hakim fəaliyyəti qanunvericiliklə nəzərdə tutulmuş qaydada qeyri-məqbul qiymətləndirilməklə səlahiyyətlərinə xitam verilib. 4 məhkəmə sədri aşağı işə keçirilib, 2 nəfərin tutduğu vəzifədə azad edilməsi, 1 nəfərin səlahiyyətlərinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi barədə qərarlar qəbul olunub.

Eyni zamanda, dövlətimizin başçısının hüquq pozuntularına və Hakimlərin Etik Davranış Kodeksinin pozulması hallarına yol verən hakimlərin intizam məsuliyyətinin ləbədlüyünün təmin edilməsi barədə tövsiyələrinə uyğun olaraq, təkcə son aylar ərzində 40 hakim barədə intizam icraatları başlanılıb, 1 hakim fəaliyyətlərinə xitam verilib, 4 hakim tutduğu vəzifədə azad olunub. Həmçinin 2 hakim barədə materiaların Baş Prokuror yanında Korruptsiyaya Qarşı Mübarizə Baş İdarəsinə göndərilib, onlardan biri barədə artıq məhkəmənin qərarı ilə həbs qətimkan seçilib.

Dövlətimizin başçısının tövsiyələrinə uyğun olaraq hakimlərin və məhkəmə sədrlərinin məsuliyyət hissəsinin artırılmasında, şəffaflığın və qeyri-processual münasibətlərin yolverilməzliyinin təmin edilməsində digər vasitələrdən də istifadə edilir. Bu məqsədlə şurada Korruptsiyaya qarşı

mübarizə və Məhkəmə monitorinqi, İnformasiya Texnologiyaları və İnnovasiyalar üzrə xüsusi qurumlar yaradılaraq fəaliyyətə başlayıb.

Bu qurumlar tərəfindən məhkəmələrdə mütəmadi monitorinqlər keçirilir. "Qaynar xətt" əlaqə mərkəzinə daxil olan və digər müraciətlər yerində araşdırılır, qeyri-processual münasibətlərə şərait yaranan və vətəndaşlarda haqlı narazılıq doğuran pozuntular aradan qaldırılmaqla, yol verilən nöqsanlar hakimlərin və məhkəmə sədrlərinin diqqətinə çatdırılır.

Artıq yeni qurumlar tərəfindən 20-dən çox məhkəmədə monitorinqlər keçirilib, yol verilən pozuntular 60-dan çox hakim və məhkəmə sədrinin diqqətinə çatdırılıb, daha kobud pozuntularla bağlı işə intizam icraatları başlanılıb. Bu sahədə işlər intensiv davam etdirilir.

Eyni zamanda, vətəndaşlar üçün əlverişli şərait yaradılması, yol verilən nöqsan və çatışmazlıqların yerində, təxirəsalınmadan aradan qaldırılmasının təmin edilməsi məqsədilə şura tərəfindən bilavasitə məhkəmələrdə qəbulların keçirilməsi təcrübəsi yaradılıb.

Fərmanda qarşıya qoyulmuş məsələlərin icrası üzrə, həmçinin hakimlərin və məhkəmə sədrlərinin peşəkarlığı səviyyəsinin qiymətləndirilməsi prosedurlarında şəffaflığın daha da artırılması, bu sahədə tətbiq edilən meyarların təkmilləşdirilməsi məqsədilə hakimlərin fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi metodologiyası, habelə məhkəmələrdə işin düzgün və səmərəli təşkilinə, etik davranış və digər məsələlər üzrə peşəkar monitorinqlərin aparılmasına dair qaydalar hazırlanıb. Yuxarı instansiya məhkəmələrinin təcrübəli hakimləri və "ASAN xidmət" könüllüləri şuranın fəaliyyətinə cəlb olunublar.

— Ölkəmizdə hakim ştatlarının sayının az olması, hakimlərin iş yükünün hədsiz çoxluğu ilə bağlı fikirlərə də rast gəlinir. Bu istiqamətdə hansı addımlar atılır?

— Məlumat üçün bildirim ki, 2006-cı ildən etibarən ölkəmizdə hakim ştatlarının sayı 2 dəfə artırılaraq 600-ə çatdırılıb. Hər bir hakim üçün beynəlxalq təcrübəyə uyğun olaraq köməkçi ştati ayrılib. Eyni zamanda, həyata keçirilən məhkəmə islahatları çərçivəsində məhkəmə sisteminin yüksək hazırlığa və mənəvi keyfiyyətlərə malik hakimlər hesabına kompleksləşdirilməsi də daim diqqət mərkəzində saxlanılıb.

Yeri gəlmişkən, Azərbaycanla hakimliyə namizədlərin seçim prosesi bu gün şəffaflığına görə Avropada örnək kimi dəyərləndirilir və ən müxtəlif təcrübələr sırasındadır. Təsədüfi deyil ki, Avropa Şurası və Avropa İttifaqı digər üzv dövlətlərə ölkəmizin bu sahədə müsbət təcrübəsinə əsaslanmağı tövsiyə edir.

Hakimliyə namizədlərin bu müxtəlif və şəffaf qaydalarla seçimi nəticəsində ötən illər ərzində 3400-dən çox namizəd sırasından 415 nəfər yüksək hazırlıqlı hüquqşünas seçilərək uzunmüddətli təlimlər, məhkəmələrdə, habelə xarici dövlətlərdə təcrübə keçdikdən sonra hakim vəzifələrinə təyin edilmişdir.

Ötən ilin sonunda bu qaydalarla seçilmiş 108 nəfər hakimliyə namizədin dövlətimizin başçısı tərəfindən müxtəlif birinci instansiya məhkəmələrinin hakimi vəzifələrinə təyinat nəticəsində isə məhkəmə sisteminə mövcud vakansiyaların tam əksəriyyəti kompleksləşdirilib. Hakim korpusunun 70 faizini müxtəlif qaydalarla seçilmiş gənc nəsil hakimlər təşkil edir.

Azərbaycan Prezidentinin fərmanı məhkəmə hakimiyyətinə ictimai etimadın artmasına xidmət edir

(əvvəli 3-cü səhifədə)

Lakin ötən illər ərzində məhkəmələrdə mülki xarakterli işlər mütəmadi, o cümlədən yeni məhkəmə sisteminin fəaliyyətə başladığı dövrlə müqayisədə dəfələrlə artıb. Həmçinin əhalinin sayına görə də Azərbaycanda hakim sayı Avropa ölkələri üzrə orta göstəricidən xeyli azdır.

Təbii ki, hədsiz iş yükü müəyyən qüsurlara yol açır, işlərin həlli keyfiyyəti aşağı düşür, süründürməçilik halları çoxalır. Cənab Prezidentin məhkəmə islahatlarının dərinləşdirilməsi barədə fərmanı ilə hakim ştatlarının daha 200 vahid artırılması bu baxımdan xüsusi önəm daşıyır.

Bununla əlaqədar hakimliyə namizədlərin seçimində çevikliyin artırılması, habelə namizədlər üçün daha şəffaf və əlverişli şəraitin yaradılması məqsədilə Məhkəmə-Hüquq Şurası tərəfindən hakimlərin seçilməsi qaydalarına bu ay keçirilmiş iclasımızda müvafiq dəyişikliklər edilib.

Hakimlərin Seçki Komitəsində isə namizədlərin sənəd qəbulunun davamlı olması, test imtahanının Dövlət İmtahan Mərkəzi tərəfindən müasir üsullarla, hər bir namizəd üçün fərdi kompüterlər vasitəsilə və 200-250 nəfərlik qruplarla keçirilməsi barədə qərar qəbul olunub.

Artıq iyul ayının 25-dən növbəti müsabiqə də elan olunub.

Ümid edirəm ki, dövlətimizin başçısı tərəfindən yeni ayrılmış hakim ştatları bu müsabiqələrin nəticəsində tam komplektləşdiriləcəkdir.

Bununla yanaşı, hakimlərin iş yükünün digər vasitələrlə azaldılması məsələsi də daim diqqətdə saxlanılır. Mütəmadi təhlillər aparılır, istər qanunvericilik, istərsə də müxtəlif institusional tədbirlər həyata keçirilir.

Çox uzağa getmədən son dövrlər həyata keçirilən qanunvericilik tədbirlərinə nəzər salsaq görürük ki, icra sənədi üzrə icraata xitam verilməsi və dayandırılması səlahiyyətinin məhkəmələrdən alınaraq icra məmurlarına həvalə edilməsi məhkəmələrin işini xeyli yüngülləşdirib. Həmçinin ötən ildən nümayəndəlik institutunun məhdudlaşdırılması öz növbəsində məhkəmələrə verilən iddiaların peşəkar hüquqşünaslar tərəfindən daha mükəmməl hazırlanmasına rəvac verib, bu da əsassız iddiaların azalmasına gətirib çıxarıb.

Cari ildən isə mülki-prosessual qanunvericiliyə edilmiş dəyişikliklərin qüvvəyə minməsi ilə əlaqədar əmr icraatları üzrə işlərə məhkəmədən kənar elektron qaydada baxılması, bəzi kateqoriya işlər üzrə sadələşdirilmiş icraatın təsbit olunması iş yükünün daha da azalmasına əsaslı zəmin yaradıb.

Digər mühüm yenilik isə cari ildə “Mediasiya haqqında” Qanunun qəbul edilməsi, bununla da mülki xarakterli mübahisələrin məhkəmədən kənar həlli mexanizmlərinin yaradılmasıdır. Bu institutun müstəsna əhəmiyyətini nəzərə alan möhtərəm Prezidentimizin fərmanında Ədliyyə Nazirliyinə mediasiya prosesinin tətbiqi ilə bağlı maarifləndirmə və təşviqat tədbirlərinin həyata keçirilməsi tapşırılıb və artıq bu istiqamətdə işlər aparılmaqdadır. Fərmana əsasən, həmçinin xarici dövlətlərin qabaqcıl təcrübəsi nəzərə alınmaqla ölkəmizdə səmərəli beynəlxalq arbitraj prosedurlarının təşviqinə dair tədbirlər görülür.

Ədalət mühakiməsinə əlçatanlığın asanlaşdırılması, işlərə daha operativ baxılması və vətəndaş məmnunluğunun təmin olunması baxımından Azərbaycan Prezidentinin 2014-cü il 13 fevral tarixli sərəncamı ilə yaradılmış “Elektron məhkəmə” informasiya sisteminin fəaliyyətini xüsusi qeyd etmək istərdim.

Məhkəməyə müraciət etmək hüququnun yaranması anından məhkəmə qərarlarının icrasının tamamlanmasına qədər bütün prosesi əhatə edən “Elektron məhkəmə” informasiya sistemi vasitəsilə insanlar artıq məhkəməyə gəlmədən, elektron formada müraciət etmək imkanı əldə ediblər. Hər bir kəs “şəxsi elektron

kabinet”ə sahib olmaqla məhkəməyə sənədləri elektron formatda ötürə, məhkəmə işinin materialları ilə ətraflı tanış ola, proseslər barədə məhkəməyə gəlmədən xəbər tuta bilirlər.

Eyni zamanda, sistemin məhkəmə proseslərinin audioyazılışının aparılması, elektron sənəd dövriyyəsinin təşkili, yekun məhkəmə qərarlarının elektron dərci, müxtəlif meyarlar əsasında axtarış aparılması və digər məziyyətləri, sözsüz ki, hakimlərin də işinin asan və səmərəli təşkilinə öz real müsbət təsirini göstərir.

Ötən dövrdə sistemin tətbiqi üzrə məhkəmələr zəruri infrastrukturla təchiz olunub, Dünya Bankı ilə birgə həyata keçirilən layihələr çərçivəsində köhnə məhkəmə binalarında da uyğunlaşdırma işləri aparılaraq lazımı avadanlıq quraşdırılıb. Bu günə artıq 111 məhkəmənin 60 faizi bu sistemə qoşulub və bir çox komponentləri, o cümlədən Məhkəmələrin Vahid Portalı, Məhkəmə Prosesi İştirakçısının Şəxsi Kabineti, Elektron İcra, Məhkəmə Qərarlarının Vahid Bazası və bir sıra alt sistem və modulları hazırda uğurla tətbiq olunur.

Dövlətimizin başçısının 2019-cu il 3 aprel tarixli fərmanında elektron məhkəmə ilə respublikanın bütün ərazisinin əhatə olunmasına və sistemin bütövlükdə ahəngdar işləməsinin təmin

olunmasına yönəlmiş tapşırıqlar verilib. Artıq həmin tapşırıqların icrası üzrə zəruri tədbirlər görülür.

– *Ətraftı müsahibəyə görə minnətdarlığımızı bildiririk. İstərdik sonda cəmiyyətdə böyük maraq doğuran ədliyyə sahəsində innovasiyalar barədə də qısa məlumat verəsiniz.*

– Bu gün ədliyyənin bütün sahələrində elektron xidmətlərin, müasir texnologiyaların və innovasiyaların tətbiqinə xüsusi diqqət yetirilir. Qısa olaraq yalnız bəzi yenilikləri diqqətdə çatdırmaq istərdim. Belə ki, səyyar xidmətlərə tələbatın artması ilə əlaqədar nazirlik tərəfindən xüsusi “Elektron Notariat çantası” hazırlanıb. Elektron notariat informasiya sistemində və ədliyyəni məlumat banklarına birbaşa çıxışı olan bu “çanta” vasitəsilə istənilən yerdə hər hansı notariat hərəkətini aparmaq və sənədləri çap edib, təqdim etmək mümkündür.

“Elektron Ədliyyə köşkü” də maraqlı yenilikdir. Yalnız Azərbaycanda mövcud olan bu “köşk” vasitəsilə təxirəsalınmaz hallarda məsafədən notariat hərəkətləri aparmaq mümkündür. Bu “köşk”lər sərhəddə, hava və dəniz limanlarında, dəmir yolu vağzallarında quraşdırılır. Bu qurğular videoəlaqə vasitəsilə 24 saat ərzində notariat xidmətlərinin göstərilməsinə və müvafiq sənədlərin əldə edilməsinə imkan verir. Belə “köşk” hava

limanında quraşdırılaraq artıq 4 aydır ki, istifadəyə verilib.

Həmçinin Azərbaycanın məhsulu olan “Mobil Notariat qovluğu”nu qeyd etmək istərdim. Müvafiq proqramı telefona yükləməklə vətəndaşın elektron notariat kabineti yaradılır və notariat fəaliyyəti ilə bağlı bütün məlumatların yüklənməsi təmin edilir.

Dövlətimizin başçısının cəza siyasətinin humanistləşdirilməsi barədə 2017-ci il 10 fevral tarixli sərəncamına əsasən azadlığın məhdudlaşdırılması kimi yeni cəza növü müəyyən edilib və elektron nəzarət vasitələrinin tətbiqinə başlanılıb. Qısa müddətdə bu cihazların ölkədə istehsalı təşkil olunub və bir il ərzində 1500 məhkuma elektron qolbaqlar tətbiq edilib.

Sadaladığım bu innovasiyalar qısa müddət ərzində tətbiq edilməsinə baxmayaraq, artıq beynəlxalq marağa da səbəb olub. Elə bu ay Səudiyyə Ərəbistanı Krallığının ədliyyə naziri geniş nümayəndə heyəti ilə Azərbaycana səfərə gəlib, bu innovasiyalarla tanış olub və ölkəsinin Azərbaycan təcrübəsindən bəhrələnməsinin əhəmiyyətini bildirib.

– *Cənab nazir, biza vaxt ayırdığınızı və dəyərli fikirlərinizlə bölüşdüyünüzə görə bir daha dərin minnətdarlığımızı bildirir, bilavasitə insanlara, onların hüquqlarının etibarlı təminatına yönəlmiş islahatların həyata keçirilməsində sizə uğurlar arzulayırıq.*